

A Szabad Szó könyves akeiői

1939–1944

A második világháborút közvetlenül megelőző hónapoktól a német megszállásig tartó öt esztendő alatt egy szerénykülsőjű, kisterjedelmű, 20–25 ezer példányban megjelenő újság, a „népi írók” *Szabad Szó* című lapja számunkra is tanulságos akciókat indított a falusi könyvkultúra fejlesztésére. A könyvkultúra és a parasztság kapcsolatának közvetlenül a felszabadulást megelőző állapotáról tudósítva választ kaphatunk arra a kérdésre is, honnan indultunk el?

Dehát honnan indultak el *Szabó Pálék*, amikor az 1938. december 4-i számtól kezdődően *Mezőfi Vilmostól* átvették a lap szerkesztését, megkezdték a könyvet, az irodalmat népszerűsítő munkájukat?

A Mezőfi szerkesztette *Szabad Szó* irodalmi anyaga ponyva; a klasszikusokat csak kivonatokban ismerteti: *Bölcs emberek mondásai*, *Az élet*, *A szerencse*, *A nő* és ehhez hasonló címek alatt. Kortárs-irodalom igen-igen ritkán, népi író még ritkábban olvasható a lapban. Rendkívül jellemző azoknak a „könyveknek” jegyzéke, melyet pl. a lap 1938. januári számaiban hirdet úgy, hogy azok a *Szabad Szónál* megrendelhetők.

Igaz: első helyen ezek között *Petőfi Sándor költeményei* (6 kötetben) áll, azonban ezt követi *A megváltó Jézus Krisztus* című könyv, az *Újszövetségi Szentírás*, majd az alábbi „olcsó népregények”: *A gályarab*, *vagy a velencei rémes éj*, *Az égő ház titka*, *vagy a kétarcú asszony*, *Egy grófi kastély titka*, *vagy két hűséges szív kálváriája*, *Sobri Jóska*, *az úri haramia*.

A *Szabó Pál* szerkesztette lapban a témánk szempontjából első fontosabb, sőt programadónak tekinthető publikáció *Veres Péter* írása, amely 1939. február 5-én jelent meg: „...*Kötelesség, hogy a magyar parasztság minden tehetséges és okos embere ismerkedjen meg... a magyar irodalommal... Mégis csak gyalázat, hogy magyar parasztnépünk 50 évvel a haláluk után találkozik a véréből való szellemi vezetők írásaival, akkor is az elemi iskolai tankönyvekben, vagy az avas községi könyvtárakban, ha ugyan odakerülnek...*”

Ez a cikk tulajdonképpen határháró: a magyar könyvkultúra terjesztésének történetében ez az első olyan alkalom, amikor egy paraszt-író hetilap útján közvetlenül szólítja fel a parasztságot a könyvek olvasására.

S a két hét múlva *Féja Géza* (aláírás nélküli) cikke: *Népkönyvtárakat!* „...*Meg kell tehát mielőbb találnunk a módot, hogy megfelelő, a kor színvonalán álló népkönyvtárak keletkezzenek. A magyar író és a magyar nép immár megpecsételt szövetségének kell ezt a nagy művet útnak indítania... Várjuk a magyar írók kezdeményező munkáját!*”

A Falukönyvtár Szövetkezet

Íme az első kezdeményezés: 1939. február 21-én a *Szabad Szó* köré csoportosuló írók, irodalmárok s néhány paraszt-politikus megalakítják a *Falukönyvtár Szövetkezetet*. Egyelőre kétszáz falut kívánnak ellátni népi könyvtárral, későbbi céljuk falusi kulturházak és népi színpadok szervezése is. Tudunk arról, hogy tervbe vették a népi írók könyveinek kiadását, vagyis szövetkezeti szervezetben *könyvkiadót* akartak létesíteni.

A munka megindult, a könyvek gyűjtése megkezdődött: össze is gyűlt háromezer kötet (a gyomai nyomdász *Kner Imre* 1500 kötetet, a MEFHOSZ könyvkiadó 400 kötetet adott, *Sugár Kata* 600 könyvet gyűjtött össze), s meg is kezdték a szétosztását. De már a szövetkezeti részjegyek kibocsátására nem került sor; a Cégbíróság a *Falukönyvtár Szövetkezet* bejegyzését — nyilván politikai okokból — elutasította. Hiszen a *Szabad Szó* körül tömörült írók közül jónéhányat ismertek már az ügyességén, így a Falukönyvtár Szövetkezet a horthysta hatóságok „jóvoltából” tulajdonképpen meghalt, mielőtt megszületett volna. Azaz, hogy erőfeszítéseik mégsem voltak teljesen meddőek, az elvetett mag néhány helyen kisarjadt. E kezdeményezés után három és fél évvel ugyanis két olyan jellegű cikkkel találkoztunk a lapban (majd további egy év múlva egy harmadikkal is), melyek ezt látszanak igazolni.

Seres József kunágotai állástalan tanító (jelenleg a Tankönyvkiadó munkatársa) *Alapítsunk népkönyvtárakat!* című cikkében (megjelent 1942. október 11.) arról tudósít, hogy népkönyvtár létrehozását határozták el úgy, hogy havi 50 fillér a könyvvásárlásra befizetendő összeg.

Somogyi Imre cikkének címe: Példát mutat a Baranyai Falukönyvtár Szövetkezet. (Megjelent: 1942. november 1-én.) Ebben az ormánsági fiatalok kezdeményezését üdvözlő, akik kötelezték magukat az évi 10 pengő befizetésére. A befizetésekben és a műsoros esték jövedelméből könyvet vásároltak: „... Önállóságra, kezdeményező készségre kell nevelni az ifjúságot: teremtsd meg maga a saját népkönyvtárait...”

A harmadik ilyen jellegű híradás ifj. Nánási László (jelenleg az Elnöki Tanács tagja) levele Kisújszállásról (Megjelent: 1943. december 12.): a kisújszállási gimnázium tanári könyvtárát megnyitották a nagyközönségnek, és gyűjtés útján szerzett pénzből is vásároltak könyveket: az olvasási díj havi 1 pengő.

A lapban is nyomon követhető kezdeményezések azért is figyelemre méltóak, mert ezek alapján jogosan tételezhetjük fel, hogy a *Szabad Szó* olvasói, ha jogilag és formailag nem is szövetkezeti keretben, de az anyagi eszközök fentiekhez hasonló módon történt előteremtésével jóval több községben hoztak létre és működtettek könyvtárakat.

A Szabad Szó könyvszakosztálya

Azt a „hagyományt”, hogy a lap szerkesztőségétől is lehet könyvet rendelni, a „népi írók” *Szabad Szója* egy ideig nem vette át, ellenkezőleg: olyan értesítést közöltek a lapban, hogy könyvvásárlással nem foglalkoznak, könyvárjegyzéket küldeni nem tudnak, szíveségből azonban beszerzik a könyvet, ha az előfizetők levelükhöz 40 filléres postabélyeget mellékelnek.

A lap 1941. január 5-i számában megjelent, *Mit olvassunk?* című szerkesztőségi cikk már annak bizonyítéka, hogy addigra erőteljesen megszorodtak a szerkesztőséghez küldött, könyvvásárlási tanácsokat kérő levelek, az 1941. március 23-i számban megjelent egyik hír pedig arról értesít, hogy „Mint hogy olvasóink részéről állandóan felmerült az az igény, hogy egyrészt a könyvújdonosságokat, másrészt társadalmi, gazdasági és szakmai régebben megjelent könyveket lapunk által szerezzenek be, elhatároztuk, hogy könyvszakosztályt létesítünk. Könyvszakosztályunk a jövőben bármely könyv beszerzését vállalja és emellett szívesen vállal tanácsadó szerepet magán-, vagy népkönyvtárak létesítésénél. Könyvszakosztályunk vezetését Iliás Ferenc munkatársunk vette át. A megrendelések a Szabad Szó címére küldendők, a borítékon könyvszakosztály megjelöléssel.”

Nem szabad azonban azt hinni, hogy ez a szépen hangzó elnevezés „könyvszakosztály”, valamiféle, a lap szerkesztőségén vagy kiadóhivatalán belüli szervezett egységet jelentett volna. *Iliás Ferenc* a „könyvszakosztály” vezetője (a felszabadulás után az MKP osztályvezetője, majd a Földművelésügyi Minisztérium egyik vezetőjeként dolgozott; 1956. áprilisában, 38 éves korában hirtelen meghalt) — aki részt vett a lap szerkesztésében — nem belső munkatárs volt a lapnál: falujából Budapestre kerülve egy könyvkereskedőnél helyezkedett el.

Sorban jelennek meg a hirdetésszerű közlemények; többek között *Veres Péter*, *Darvas József*, *Bálint György*, *Földes Ferenc*, majd *Szabó Pál*, *Nagy István*, *Tatay Sándor* akkor kapható művein kívül *Traven*, *Smeljov*, *Szejjulina*, *Panfjorov* és *Gorkij* könyveire hívja fel olvasói figyelmét úgy, hogy azok a *Szabad Szó* könyvszakosztályánál megrendelhetők.

Iliás Ferenc ezzel kétségtelenül úttörő munkát végzett. Bár a könyvek nagyobb része a harmincas évek közepén már megjelent, a *paraszttság* figyelmét ezekre a művekre ezt megelőzően aligha hívták fel. Igaz viszont, hogy ebben az időszakban (1941. március-május) a haladó s ezen belül a szovjet irodalom népszerűsítésére viszonylag kedvezőbb volt a légkör: a 48-as zászlók visszaadásakor ekkor csendült fel több, mint 20 esztendő után ismét nyilvánosan az Internacionále (a Szovjetunió akkori állami himnusza), a Budapesti Nemzetközi Vásáron a Szovjetunió pavilonját több mint egymillió ember tekintette meg.

Ez az időszak azonban 1941. június 22-én véget ért: a Hitler-fasiszták, majd magyar csatlósaiak háttámadták a Szovjetuniót. A *Szabad Szó* könyvszakosztályának munkájában *Iliás Ferenc* betegsége miatt háromnapos szünet következett be, felgyógyulása után azonban, mivel szülőfalujába visszautazott — az akciót *Fehér Lajos* (a jelenlegi miniszterelnök helyettes) folytatta, aki könyvkereskedő gyakornokként helyezkedett el és a Kommunisták Magyarországi Pártja megbízásából vett részt a *Szabad Szó* szerkesztőségi munkájában. Ő a szerzője a *Könyvet a falunak!* című cikknek (megjelenésének időpontja: 1941. augusztus 17.), melyben bejelentve az akció folytatását, tizenegy magyar és hat külföldi író szépirodalmi és ismeretterjesztő művére hívja fel az olvasók figyelmét.

Még négy alkalommal jelenik meg a lapban hasonló jellegű közlemény — az utolsó az 1941. november 9-i számban —, ezzel a *Szabad Szó* könyvszakosztályának tevékenysége befejezettnek tekinthető. Oka az, hogy *Fehér Lajos*, aki megszervezte Kos-

suth és Táncsics sírjának koszorúzását, 1941. november 1-én a párt átmenetileg vidékre küldte, a rendőrség figyelmének elterelése céljából.

A *Szabad Szó* könyvszakosztálya mögött egyetlen kiadó, egyetlen könyvkereskedő sem állt. *Fehér Lajos* közléséből tudjuk, hogy kezdetben a beérkezett megrendeléseket *Faust Imre* ismert baloldali könyvkereskedőnek adták át expedálásra, később azonban jobbnak látták megvásárolni az olvasók által megrendelt könyveket, és a lap szerkesztőségéből postázták.

A *Szabad Szó* könyvszakosztálya rövid működése alatt viszonylag sok parasztemberhez juttatta el az akkori idők leghaladóbb műveit, s ismertette meg a lap olvasóit az igazi irodalommal.

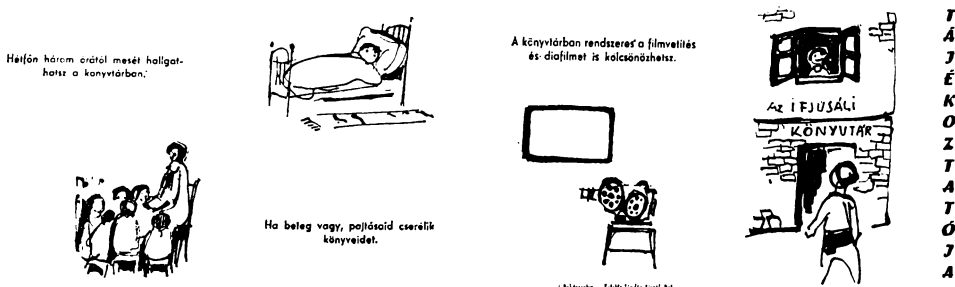
A Szabad Szó vándorkönyvtár akciója

1941 októberétől egy *Erdélyi József* nevű joghallgatónak, a Bolyai Kollégium tagjának a faluról egyetemre került és az otthon maradt parasztfiatalok közötti kapcsolat megszakadásáról írott (illetve az összefogás szükségességét hangoztató) levele nyomán izgalmasan érdekes vita bontakozott ki a lap hasábjain. A vitázók mindegyike egyetértett e kapcsolat szükségességével, ennek konkrét formái azonban mindaddig nem fogalmazódtak meg, míg *Erdélyi József* nem tett javaslatot arra, hogy ezt az összefogást a falu könyvekkel való ellátásával, könyvolvasó közösségek létrehozásával teremtsék meg. Ezek a könyvolvasó közösségek — a javaslat szerint — kapcsolatot teremthetnének a szomszéd falu hasonló gondolkozású fiataljaival, megszervezhetnék a könyvcsereit. Ahol viszont nem akarnak önálló vállalkozást kezdeni, a faluban meglévő egyesületi vagy más könyvtárral való együttműködést javasol: meg kell kérni a könyvtár vezetőjét, hogy az ott levő jó könyveket bocsássa a fiatalok rendelkezésére, esetleg bizzon meg parasztfiú könyvtárost, és szerezzé be a közönség kívánsága szerint a népi írók könyveit vagy más, hiányzó könyveket. Még a leveleintézmény felhasználását is lehetségesnek tartja ilyenfajta könyvtár létrehozására, az ehhez szükséges anyagi alapoknak bállal, előadással, ünnepéllyel való megteremtésére.

Az egyetemisták — a javaslat értelmében — a falvaikban végzendő felvilágosító munkával, jóindulatú könyvkereskedőkkel és könyvkiadókkal való kapcsolatukat felhasználva, kedvezményes áru könyvbeszerzéssel (általában a könyvek beszerzésével), tanácsokkal működhetnek közre.

Fordulatot ad a vitának *Komló Lászlónak*, a Bolyai Kollégium tagjának (jelenleg az MTA Közgazdaságtudományi Intézetének tudományos munkatársa) újabb levele (korábban is már részt vett a vitában), aki kemény szavakkal ostromozva a vadnyugati filmeket néző, pályavairodalmat olvasó, a kispolgári szokásokat és kultúrát „tanuló” parasztokat, csalódottan ír arról, hogy hiába volt a kezdeményezés, nem jelentkezett senki könyvért, vagyis, a parasztfiúság nem akar tanulni.

E megállapítás ellen tiltakozik *Kutrucz Gizella* szimóli parasztlány (jelenleg a Kossuth Kiadó munkatársa), aki ugyancsak részt vett már korábban is a vitában: „*Nem igaz, hogy nem akarunk tanulni!*” — csakhogy: „... a falunkbeli közkönyvtár vezetését és könyvbeszerzéseket nem bízzák ránk... ami elolvasni való könyvek vannak, azokat már jóformán kiolvastuk (van, amelyiket kétszer is) és új könyveket meg nem igen tud venni a község, mivel szegény...” Pénzt gyűjteni és ebből könyvet venni — ez sem járható út: a pénz „... óriási fogalom, különösen télen. Kereset nincs, nem mehetünk napszámba dolgozni, így nincs miből spórolni sem...” Azt a módszert javasolja (ami nem kerül pénzbe), hogy minden parasztfiú a már kiolvasott jó könyveit küldje el az egyetemistáknak: „... Megpróbálnánk alakítani egy olyan vándorkönyvtár

A Békéscsabai Megyei Könyvtár leporelló alakú gyermekkönyvtári tájékoztatójának egyik oldala. Lipták Pál terve

félét... állandóan cserélnék úgy, hogy csináltak egy jegyzéket a könyvekről és lehetne választani. Ha egyik nem lesz bent, bent lesz a másik... Én magam részéről följánlom mándjárt néhány könyvemem..."

Ehhez kapcsolja mondanivalóját Fehér Lajos, aki a *Tovább egy lépéssel* című vezércikkében (megjelenésének időpontja: 1942. január 18.) meghatározza a legközelebbi teendőt: valósítsuk meg a vándorkönyvtárakat. „... A vándorkönyvtár lényege a mozgásában van... a könyv embereket fog össze, mozgat embereket. Betölti, — s így tölti be szerepét: amiért tulajdonképpen írták...”

A lap következő száma Reszegi Ferenc budapesti szervezett építőmunkás (jelenleg az Építő-, Fa- és Építőanyagipari Dolgozók Szakszervezetének elnöke) levelét közli arról, hogy a tanulni vágyó parasztfjúság részére az egész országban meg kell indítani a könyvek gyűjtését vándorkönyvtárak céljára. Ezt a budapesti szervezett építőmunkások megkezdték, és a segítség gondolatát más ipari munkások között is népszerűsíteni fogják. A lapnak ugyanez a száma a Hírek rovatban közli, hogy a Magyarországi Építőmunkások Országos Szövetsége 45 kötet könyvet ajánlott fel a Szabad Szónak vándorkönyvtár céljaira, s felhívja azokat az olvasókat, akik vándorkönyvtár kezelésére vállalkoznak, jelentkezzenek.

S jelentkeznek is az „igénylők”, s hamarosan meg is kezdődik az összegyűjtött könyvek szétküldése. A lapban négy alkalommal jelent meg közlemény (nevek és címek felsorolásával) arról, kik kaptak könyvküldeményt.

S folyik a könyvek gyűjtése; tudunk arról, hogy adtak könyvet más szakszervezetek is (Bőrösök, Nemesfémesek, Fások), s a lap 1942. március 15-i számában jelent meg Ságvári Endrének, a Szociáldemokrata Párt keretében működő Országos Ifjúsági Bizottság kommunista titkárának levele (Ságvári Endrének egyébként ez volt az utolsó, nevével jegyzett írása: ezt követően rövidesen illegálisba kényszerült):

„Tisztelt Szerkesztőség! Mellékelten küldünk néhány könyvet a Szabad Szó vándorkönyvtárának gyarapítására, hogy csekély erőnkhez mérten mi is kivegyünk részünket a parasztság önképzésének lehetővé tételéből. Nekünk: a dolgozó osztályok fiataljainak valóban leghatásosabb fegyverünk a jó könyv, mert ezzel tudjuk legyőzni a tudatlanságot és a közönyt a még nem öntudatosodott dolgozók lelkében. Az ipari munkásság fiataljai is a könyv segítségével képezték magukat a munkásmozgalom harcoss tagjaivá, bár az ő számukra más lehetőségek is vannak. A parasztság számára még fokozottabb jelentősége van a jó könyvnek, hiszen nincsenek szervezetei, ahol öntudatosossá fejlődésük lehetséges volna. Ezt felismerve, ajánljuk fel szerény hozzájárulásunkat a Szabad Szó akciójához. Nem vagyunk tehetősek, hiszen tagjaink nagy része tanonc és rosszul fizetett segédmunkás. Sokan közülünk gyalog jönnek be a perifériákról egy-egy előadásra, vagy kiállításra, mert a villamost már nem tudják megfizetni. De megvan bennünk a készség és erő küzdeni közös célért! Azt akarjuk, hogy ez a könyvküldemény is a parasztertelmségi és munkásifjúság közeledését és egy szebb magyar jövőért folytatott közös küzdelmét szolgálja. Szeretettel és barátsággal Ságvári Endre a MSZDP Országos Ifjúsági Bizottság titkára.”

A vándorkönyvtár akció során összesen mintegy száz könyvtár került a falvakra, közte néhány úgy, hogy egy-egy 30—40—50 kötetet tartalmazó ládát a Szabad Szó szerkesztőségét felkereső olvasók — akik gondozását vállalták — magukkal vitték. (A vándorkönyvtárak összeállítását, ládába való csomagolását a lap szerkesztőségi helyi-

Örül Pisi, mert elmúlt hat éves, beiratkozhat az ifjúsági könyvtárba.

A beiratkozáshoz a szülőknek is tudniuk kell. 1 Ft-ot kell fizetni egy esztendőre. Mindennap 2—6 óráig jöhetnek a könyvtárba.

Ne feledjétek! Három hétig lehet egy könyv nálatok. Aki rendellen, késkedő, postai felszámítást kap és késedelmi díjat fizet.

A könyvet ne rongold, ne piszkold! A szép, tisztá könyvet kétszeres áron kérni.

Júlia, Kai már régen tudja, hogy egyszerre három könyvet kölcsönözhet.

A békéscsabai lepreöllé másik oldala. A jól sikerült tájékoztatót érdemes volna országosan is terjeszteni

segeiben jórészt Győrffy kollégisták végezték.) Sőt pl. *Sipos Gyula* akkori Győrffy kollégista — a jelenlegi József Attila-díjas költő — barátaival személyesen vitt 50 kötetet egy Somogy megyei faluba.

S a lap 1943. november 28-i számában megjelent *A vándorkönyvtár* című vezércikk az akció lezárását jelenti be azzal, hogy erre az elmúlt hetek és hónapok eseményei készítették a *Szabad Szó* szerkesztőit. Ezek az események azok a reakciós terrorintézkedések voltak, melyeket *Keresztes-Fischer* belügyminiszter a nemzeti függetlenségi mozgalom erőinek növekedése láttán rendelt el: a Békepárt egymás után jelentette meg röpcéduláit, felhívásait, körleveleit, melyeket azok is megkaptak, akikhez vándorkönyvtár érkezett. A nyomozó szervek a Békepárt felkutatására összpontosított akcióik során kobozták el mindenütt a vándorkönyvtárakat, kezelőiket nem egy helyen tettleg bántalmazták.

A *Szabad Szó* vándorkönyvtár akciója az előző kezdeményezésekkel (Falukönyvtár Szövetkezet, a *Szabad Szó* könyvszakosztálya) összehasonlítva tehát nemcsak a leg-hosszabb ideig tartott, de a legeredményesebb is volt: másfél esztendeje alatt igazi mozgalommá vált, szerényen, mégis messzehangzóan bizonyította a magyar munkásosztály arra irányuló készségét, hogy szövetségéhez, a parasztsághoz a fasiszta népbu-títás időszakában eljuttassa a haladó irodalom alkotásait.

S ha az ezen akciókban testet öltött aktivitáson túlmenően számbavesszük a lap szerkesztőinek (elsősorban *Veres Péter*, *Darvas József*, *Szabó Pál* és *Nagy István* nevét kell említenünk) könyvet-irodalmat népszerűsítő publicisztikai írásait, a folytatásokban megjelentett regényeket, a verseket, továbbá a könyvismertetőket, aztán a *Szabad Szó* harcát a ponyvairodalom és a könyvügynökök káros tevékenysége ellen, a lapban közzétett, a könyv és a parasztság kapcsolatáról tudósító mintegy félszáz olvasólevelet, akkor válik igazán érzékelhetővé erőfeszítéseik nagysága.

Az erőfeszítések vizsgálata azonban még nem ad választ arra a kérdésre: milyen eredménnyel is jártak ezek?

Mindenekelőtt hadd utaljunk a lapból is nyomon követhető ama csalódottságra, hogy hiába minden kezdeményezés, erőfeszítés, a falu nem olvas, vagy ha olvas, legfeljebb ponyvát, mégpedig akkor is, ha jó könyvhöz, igazi irodalomhoz — pl. a vándorkönyvtár útján — már hozzájuthatna. De ne kergessünk illúziókat. Világosan kell látnunk, hogy még ha ezek az akciók sokkal kiterjedtebbek lettek volna, ha a falura került jó könyveket sokkal többen olvasták volna is, ezek a kezdeményezések végülis meglehetősen elszigeteltek maradtak volna. A könyv — a „népi írók” könyvei is — ezidőtájt elenyészően kis példányszámban kerültek falura. *Darvas József*re hivatkozunk, aki a *Népszavában* közzétett egyik cikkében, megállapítván, hogy a népi írók olvasóközönségének jórésze az öntudatos ipari munkásságból került ki, így ír: „...A parasztsághoz viszont alig jutottak el műveik: csak egész vékonyka réteg volt az, amely tudomást szerzett róluk...” Igaz, *Darvas József* ezt az értékelést 1941-ben adta, érvényes maradt azonban a felszabadulás előtti egész időszakra.

V a r g a S á n d o r

A KÖNYVTÁRAKBAN FOLYTATHATÓ KUTATÓMUNKÁRÓL művelődésügyi miniszteri utasítás jelent meg a Művelődésügyi Közlöny augusztus 1-i számában. A 158/1966. (MK 15.) MM számú rendelkezés megállapítja, hogy a könyvtárak dolgozói munkakörük ellátása során csak munkatervbe illeszthető kutatómunkát folytathatnak, melynek engedélyezése az intézmény vezetőjének hatáskörébe tartozik. Nem könyvtárudományi kutatást valamely külső szerv megbízása alapján lehet engedélyezni. A kutatások eredményéről évenként jelentést kell készíteni a Könyvtárudományi és Módszertani Központ számára, amely a kutatásokat nyilvántartja. A könyvtárakban folyó kutatómunkáról a Művelődésügyi Minisztérium könyvtár-osztálya számára az Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács évenként értékelést készít.

A KLUBFOGLALKOZÁST vezetők díjazásáról adott ki tájékoztatást a Művelődésügyi Minisztérium közművelődési főosztálya. A tanácsok művelődésügyi osztályainak megküldött körlevél szerint a közművelődési könyvtárakban működő klubközösségek (különösen ifjúsági klubok) vezetőinek díját is a művelődési otthonokban működő klubokkal azonos elbírálás szerint kell megállapítani.